

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ НА ПЕДАГОГІЧНИХ ЧИТАННЯХ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Анотація. У статті наведено приклади реалізації такої форми колективної методичної роботи як педагогічні читання, де розглядаються актуальні освітні проблеми, що сприяють розвитку педагогічної майстерності, на прикладі Вищого художнього професійно-технічного училища №5 міста Вінниці. Представлено різні методи та прийоми, які використані для формування та розвитку елементів педагогічної майстерності у викладачів та майстрів виробничого навчання таких як педагогічна техніка, а також удосконалення професійної компетентності та розвитку педагогічних здібностей. Численні типи проведених педагогічних читань мають гуманістичну спрямованість, що є елементом педагогічної майстерності та вбачає домінанту учня в реалізації навчально-виховного процесу, формує почуття відповідальності в педагога за свій вплив, й обов'язковою умовою є відчуття морального задоволення від розвитку особистості учня. Крім того, наведено приклад проведених педагогічних читань, що передбачають розгляд, обмін досвідом та дослідницько-пошукову роботу щодо створення необхідних умов забезпечення формування в учнів різних типів компетентностей від ціннісно-сислової до особистісного зростання. Крім того, всі заходи, що відбувались в межах педагогічних читань проводились з використанням сучасних технічних засобів навчання й були також спрямовані на розвиток комп'ютерної грамотності педагогів, на роботу з хмарними технологіями. Безперечно наведені зразки не є остаточним і єдиним способом удосконалення методичної роботи, а лише окремий напрям реалізації численних складових комплексного поняття «педагогічна майстерність».

Ключові слова: педагогічні читання, інноваційні педагогічні методи, хмарні технології, сучасні технічні засоби навчання, педагогічна майстерність, гуманістична спрямованість, педагогічна техніка, здібності, професійна компетентність.

PECULIARITIES OF DEVELOPMENT OF PEDAGOGICAL SKILLS ON PEDAGOGICAL READING IN VOCATIONAL EDUCATION

Annotation. The article presents examples of the implementation of such a form of collective methodological work as pedagogical reading, which addresses the actual educational problems that contribute to the development of pedagogical skills, on the example of Vinnytsia Higher Art Vocational School No. 5. Different methods and techniques used for forming and developing elements of pedagogical skills from teachers and masters of industrial training such as pedagogical technique, as well as improvement of professional competence and development of pedagogical abilities are presented. Numerous types of conducted pedagogical readings have a humanistic orientation, which is an element of pedagogical skill and sees the student's dominant in the implementation of the educational process, forms a sense of responsibility in the teacher for his influence, and a compulsory condition is a sense of moral satisfaction from the development of the student's personality.

In addition, an example of conducted pedagogical readings that provides for the consideration, exchange of

experience and research and research work on creating the necessary conditions for ensuring the formation of different types of competences from the value-semantic to the personal growth is given. All activities that took place within pedagogical readings were carried out using modern technical means of training and also aimed at developing computer literacy of teachers, for working with cloud technologies. Indisputable examples are not the final and only way to improve methodological work, but only a separate direction of the implementation of numerous components of the complex concept of "pedagogical skill".

Key words: *pedagogical readings, innovative pedagogical methods, cloud technologies, modern technical means of teaching, pedagogical skill, humanistic orientation, pedagogical technique, abilities, professional competence.*

Постановка проблеми. Сьогодні соціально-політичні, духовні й економічні зрушення, що відбуваються в нашій державі, потребують суттєвих змін у системі підготовки сучасної молоді, висококваліфікованих робітників, які спроможної брати активну участь у будівництві сучасної держави, бути конкурентоздатними в Україні та за її межами. Це потребує виховання молодих людей, здатних спиратися на власні сили, власний розум і волю. Сучасний робітник має володіти такими якостями як мобільність, оскільки постійно змінюються будівельні матеріали, з'являються нові інструменти і технології, відтак вміння навчатися впродовж життя, накопичувати, аналізувати інформацію – це якості успішного висококваліфікованого робітника. Постає потреба в теоретичних обґрунтуваннях відомостей про те, як допомогти людині стати тим, ким вона може й ким їй варто бути. Для того, щоб сформулювати таке молоде покоління сучасних висококваліфікованих робітників педагог сам має володіти низкою якостей, які дозволять йти в ногу з часом та бути цікавим, корисним для свого учня, стати для нього наставником та зразком для наслідування. Питання розвитку компетентності й компетентісного підходу – важлива запорука успіху як випускника закладу професійної (професійно-технічної) освіти так і сучасного педагога. Тому саме на педагогічних читаннях розглядають актуальні педагогічні проблеми теорії та практики. Однак, підготовка та проведення педагогічних читань мають бути нетрадиційними, й спрямованими не на озвучення теоретичних засад педагогічної науки чи певної проблематики, а мати прикладний характер, що дозволить застосувати набутий досвід на практиці. В сукупності відбувається удосконалення педагогічної майстерності як комплексу властивостей особистості, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі [4, ст.25].

Аналіз попередніх досліджень. Питаннями удосконалення тих чи інших елементів педагогічної майстерності займалися численні вітчизняні та зарубіжні педагоги. Проблема проведення нетрадиційних форм колективної методичної роботи, загалом особливості організації методичної роботи та удосконалення педагогічної майстерності розглядали в своїх працях: І. А. Зязюн, І. П. Жерносек, Л. М. Павлова, Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, Н. Г. Ничкало, В. О. Радкевич, Т. М. Десятова, Л. М. Сергеева, а також В. І. Ковальчук, А. О. Молчанова та інші.

Мета статті. Зміст професійної освіти доповнюється аспектами, пов'язаними з підготовкою педагогічного персоналу для реалізації концепції неперервної освіти – освіти впродовж життя, зокрема: професійного навчання на виробництві, професійного навчання і перенавчання незайнятого населення, додаткової освіти різних категорій громадян, у тому числі й третього віку [3 ст. 4]. Тому метою статті є показати особливості проведення таких заходів у ЗП(ПТ)О, на прикладі ВХПТУ №5 м. Вінниця, та висвітлити результативність реалізації нетрадиційних підходів до колективних форм методичної роботи, яка відображається у підвищенні рівня педагогічної майстерності, методики викладання, при проведенні виховних заходів та якісному складі педагогічних працівників. Крім того, важливо поставити питання: як забезпечити системну роботу в ЗП(ПТ)О щодо удосконалення педагогічної майстерності викладачів та майстрів виробничого навчання? Як сформулювати потребу в навчанні протягом всього життя?

Викладення основного матеріалу. Загалом в організації методичної роботи та її плануванні враховуються актуальні завдання розвитку системи професійно-технічної освіти. Програмні цілі навчальних закладів [5, с.3.2] Відтак, творча атмосфера в період підготовки й проведення педагогічних читань, аналіз складних педагогічних ситуацій і колективне їх обговорення, порівняння прийомів і методів роботи педагогів-новаторів складають позитивну мотивацію для загальноучилищного творчого педагогічного пошуку.

Педагогічні читання є колективною формою самодіяльності педагогів, важливим засобом залучення їх до вивчення, узагальнення й поширення передового педагогічного досвіду, розробки на цій основі актуальних питань педагогіки. Разом з тим, педагогічні читання є активною формою методичної роботи,

які ґрунтуються на серйозній самоосвітній роботі педагогічних кадрів. І ось наведено приклади такої роботи протягом останніх років.

Одна з форм проведення вищезазначеної колективної форми методичної роботи є педагогічний квест. Наприклад, всі педагогічні працівники поділяються на шість малих груп й подорожують за визначеним маршрутом. Загальна назва такого квесту «Стежками педагогічної майстерності», а назви зупинок відображають різні аспекти розвитку педагогічної майстерності та спрямовані на вирішення загальноучилищної методичної проблеми, як зразок:

— зупинка «Я сучасний педагог», де з метою формування навичок користування сучасним персональним комп'ютером для розробки навчально-методичного забезпечення, формування вмінь працювати в програмі «power point» педагогам пропонується створити власні портфоліо;

— зупинка «Крокуємо до майстерності разом», де з метою закріплення знань про інтерактивні методи навчання, розвитку уявлення про творчий підхід у професії педагога при проведенні уроків теоретичного та виробничого навчання, педагогам пропонується до зазначених тем підібрати нетрадиційні методи та продемонструвати особливості їх втілення в практичній діяльності (рольова гра, проблемна ситуація, тощо);

— зупинка «Педагогічне вигорання та способи його подолання», яка призначена допомогти педагогам долати педагогічні стресові ситуації, навчитися відновлювати власний психологічний стан та передбачає бесіду з психологом, ознайомлення з різними способами подолання стресових ситуацій, прослуховування класичної музики, тощо;

— зупинка «Здоров'я – запорука успіху!» передбачає виконання педагогами заздалегідь підготовлених вправ на відновлення дихання, вправи спрямовані на укріплення опорно-рухового апарату, зарядка для очей та інше;

— зупинка «Калейдоскоп педагогічних ситуацій» передбачає розгляд різних проблемних педагогічних ситуацій, які виникають як в учнівському так і в педагогічному колективі, шляхом обговорення відеофрагментів з різних фільмів педагогічної тематики, наведення прикладів з власного педагогічного досвіду.

Загалом компетентнісний підхід не протиставляється традиційному знаннєвому, а посилює його особистісним та діяльнісним спрямуванням, оскільки стосується особистості й може бути реалізованим тільки у процесі діяльності [1, ст. 21]. Відтак, з метою поглиблення знань педагогів про основні компетентності, розширення уявлень по використанню інноваційних методів на уроках та позаурочних заходах у ВХПТУ №5 м. Вінниця у 2018 році було проведено педагогічні читання на тему: «Формування ключових компетентностей учнів шляхом використання інноваційних технологій». Ключову компетентність було визначено як об'єктивну категорію, яка фіксує суспільно визнаний комплекс певного рівня знань, умінь, навичок, ставлень тощо, які можна застосовувати в широкій сфері діяльності людини. Вона може бути визначена як здатність людини здійснювати складні поліфункціональні, поліпредметні, культуродоцільні види діяльності, ефективно розв'язуючи відповідні проблеми [6, ст.60].

При підготовці до проведення відповідного заходу творча група розробила загальний план, згідно якого, увесь колектив викладачів та майстрів виробничого навчання поділявся на малі групи й заплановано проведення шести занять.

Заняття «Ціннісно-сміслова компетентність» - це компетентність у сфері світогляду, пов'язана з ціннісними орієнтирами учня, його здатністю бачити та розуміти навколишній світ, орієнтуватись у ньому, усвідомлювати свою роль і призначення, творчу спрямованість. Під час перебігу заняття педагоги поглибили знання з української мови, літератури завдяки декламуванню віршів, повторному ознайомленню з творчістю Василя Стуса (80 років з дня його народження). Проводила заняття викладач української мови та літератури Цопа С. Г. («спеціаліст вищої категорії», «викладач-методист»).

Заняття «Загальнокультурна компетентність» змістовно відображало коло питань, в яких учень повинен бути добре обізнаний, мати пізнання та дуже широкий досвід діяльності - це особливості національної та загальнолюдської культури, духовно-моральні основи життя людини й людства. Таким чином педагогам було запропоновано відчувати себе у ролі учнів й ознайомитись з культурними традиціями різних народів світу. Зміст та наповнюваність заняття, а також його проведення були покладені на викладача іноземної мови, «спеціаліста другої категорії» Поліщук О. В.

Заняття «Навчально-пізнавальна компетентність» передбачає розгляд сукупних компетентностей учня у сфері самостійної пізнавальної діяльності, що включає елементи логічної, методологічної, евристичної, загальнонавчальної діяльності, співвіднесеної з реальними об'єктами, які пізнаються учнем. Заняття насичене

численними відеофрагментами, де відображено певні педагогічні ситуації, по завершенню перегляду яких відбувається їх обговорення, педагоги вирішували педагогічні завдання, проходи тестування з основ загальної педагогіки та психології. Провела заняття досить досвідчений викладач математики, «спеціаліст вищої категорії», «старший викладач» Рябова Є. Т.

Заняття «Інформаційна компетентність» проведено з метою демонстрації педагогам як за допомогою реальних об'єктів (телевізор, магнітофон, телефон, факс, комп'ютер, принтер, модем, копір, тощо) й інформаційних технологій (аудіо-, відеозапис, електронна пошта, ЗМІ, Інтернет) формуються вміння самостійно шукати, аналізувати та відбирати необхідну інформацію, організовувати, перетворювати, зберігати та передавати її. Під час перебігу заняття викладачі та майстри виробничого навчання складали кросворди, використовуючи певні інтернет-ресурси та електронні програми загального користування. Підготував та провів заняття учасник творчої групи, викладач професійно-теоретичної підготовки, «спеціаліст вищої категорії», «викладач-методист» Романенко В. В.

Заняття «Комунікативна компетентність» передбачало розширення знань про роль слова в педагогічній практиці, способів взаємодії з оточуючими й окремими людьми та подіями, навички роботи у групі. Під час перебігу цього заняття педагогам було запропоновано вправи на розвиток педагогічної техніки (скоромовки, передача інформації невербальним способом, тощо). Підготував та провів заняття учасник творчої групи, викладач професійно-теоретичної підготовки, «спеціаліст вищої категорії», «викладач-методист» Лановий О. В.

Заняття «Соціально-трудова компетентність» передбачає оволодіння знаннями та досвідом у сфері громадянсько-суспільної діяльності, у соціально-трудовій сфері, у сфері сімейних стосунків та обов'язків, тощо. Заняття мало досить прикладний зміст і більш практичне спрямування. Педагогам пропонувались завдання з виготовлення корисних деталей у побуті з підручних складових, зіпсованих речей; провести обрахунки щодо витрат тих чи інших матеріалів. Провів заняття «майстер виробничого навчання I категорії» Рудик І. С.

Заняття «Компетентність особистісного самовдосконалення» спрямоване на засвоєння способів фізичного, духовного й інтелектуального саморозвитку, емоційної саморегуляції та самопідтримки. До цієї компетентності входить комплекс якостей, пов'язаних з основами безпечної життєдіяльності особистості. Тому під час перебігу заняття педагоги виконували різні фізичні вправи спрямовані на оздоровлення та розвиток фізичної підготовки організму загалом. Провів заняття викладач «захисту Вітчизни», «спеціаліст вищої категорії» Ізевлін В. В.

Варто пам'ятати, що фундаментальними педагогічними навичками є здатність забезпечувати зворотній зв'язок. На кожному занятті ведучий педагог виконував роль лідера, наставника, координатора, а ось активність всіх учасників дозволила реалізувати цей зворотній зв'язок. Тому при плануванні та проведенні уроків теоретичного та виробничого навчання варто забезпечувати зворотній зв'язок з учнями тому що – це не предмет вибору, а ключ до успіху кожного [2, ст. 116].

Висновки. Результати дослідження проблеми дозволяють дійти висновку, що колективні форми методичної роботи з майстрами виробничого навчання та викладачами допомагають активно виробляти психолого-педагогічні позиції вирішення важливих педагогічних проблем сучасності, виступають як форми виявлення й узагальнення знань педагогів з важливих педагогічних питань. Як наслідок системного проведення усіх форм методичної роботи, в тому числі індивідуальних (самоосвіта, консультації, наставництво) – підвищення якісного показника кваліфікаційного рівня педагогічних працівників. Враховуючи особливості реалізації освітнього процесу в закладах професійної (професійно-технічної) освіти (зокрема, поєднання професійної та загальноосвітньої підготовки) важливим є створення сприятливого середовища задля подолання певних труднощів, оскільки для ефективної реалізації поставлених цілей важливим завданням педагога загальноосвітніх предметів є вмотивувати учня на оволодіння змістом відповідного предмета. Тут необхідно є взаємодія між педагогами, які забезпечують професійну підготовку, постійний обмін досвідом, співпраця завдяки проведенню бінарних, інтегрованих уроків, постійне застосування міжпредметних зв'язків. Інша проблема, яку намагаються подолати педагоги принаймні у ВХПТУ №5 м. Вінниці – низький рівень базових знань учнів та відсутність сформованої потреби постійно розширювати власний світогляд, розвивати інтелектуальні здібності. Тому забезпечити якісне формування ключових та профільних компетентностей і як наслідок – випуск висококваліфікованих робітників – завдання важке, комплексне, потребує постійної виваженої колективної співпраці у напрямі навчально-теоретичної, виробничої та виховної роботи.

Список використаних джерел:

1. Драч І. І. Управління формуванням професійної компетентності магістрантів педагогіки вищої школи: теоретико-методичні засади: монографія / І. І. Драч; ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України. - Київ : Дорадо-Друк, 2013. - 456 с.
2. Ковальчук В. І. Як стати майстерним педагогом: Навчально-методичний посібник / Ковальчук В. І., Сергеева Л. М., Молчанова А. О. / Вид. 2-е, допов. і переробл.- Київ: Арт Економі, 2011. – 184 с.

Розділ 2 Психолого – педагогічні проблеми навчання, виховання та розвитку учнів у закладах професійної (професійно – технічної) освіти

3. Ничкало Н.Г. Концепція педагогічної майстерності академіка І.А.Зязюна: міждисциплінарні засади // *Теорія і практика професійної майстерності в умовах цілежиттєвого навчання: монографія* / за ред. О. А. Дубасенюк. - Житомир : Вид-во Рута, 2016. – С. 20-31.

4. Педагогічна майстерність: Підручник / [І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.]; за ред. академіка АПН України І. А. Зязюна. – 3-тє вид., допов. і переробл. – Київ: ВАТ «Поліграфкнига», 2008 – 376 с.

5. Положення про методичну роботу в професійно-технічних навчальних закладах/ Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 12.12.2000 «Про удосконалення методичної роботи в системі професійно-технічної освіти» №582 [<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0582290-00>]

6. Теоретичні та методичні засади управління підготовкою фахівців з педагогіки вищої школи на основі компетентнісного підходу в межах європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу : монографія / З. В. Рябова, І. І. Драч, Н. О. Приходькіна [та ін.]. - Київ : ТОВ Альфа-Реклама, 2014. - 338 с.